

УДК 340.15(477)“18”:351.74

Н.С. СТЕЦЕНКО, канд. юрид. наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОРГАНИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КІНЦІ XVIII СТ. – 60-Х РОКАХ XIX СТ. В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ

Ключові слова: виконання судових рішень, органи поліції, реформування, укази

Для удосконалення процесу виконання судових рішень, який триває на часі, необхідно знати всі його аспекти в історичному вимірі. Питання виконання судових рішень за Руською Правдою, Литовськими Статутами, козацьким законодавством висвітлені у науково-правовій літературі. Виконанню ж судових рішень поліцією у кінці XVIII ст. – 60-х роках XIX ст. в українських губерніях приділялось мало уваги. Цей досвід виконання судових рішень був не досить позитивний, але, як свідчить практика, надбання історії необхідно вивчати всебічно з метою недопущення помилок у майбутньому.

У кінці XVIII ст. в українських губерніях, які входили до складу Російської Імперії функції виконання судових рішень перебрали на себе поліцейські органи. Поступовий наступ на автономію України зумовив поширення царських законодавчих актів, які були направлені на організацію і діяльність цих органів.

Мета даної статті полягає у дослідженні участі поліцейських органів у виконанні судових рішень у кінці XVIII ст. – 60-х роках XIX ст. в українських губерніях, які входили до складу Російської Імперії.

Проблеми виконання судових рішень поліцейськими органами у зазначений період вивчали у своїх працях такі науковці: Д.Я. Малешин, М.П. Єрошкін, В.В. Захаров, В.Я. Фукс, С.Б. Глушаченко, В.В. Фролов, В.В. Гриб, О.Є. Назімов та ін., але лише фрагментарно.

«Учреждение для управления губерний» 1775 р. (далі – «УУГ») – це перший найважливіший законодавчий акт, яким Катерина II розпочала реформи місцевого управління. Поряд із цим були внесені зміни й у процес виконання судових рішень. При розробці «УУГ» першочергово планувалося внести спеціальну поправку про його незастосування в Україні, Прибалтиці та у Сибіру. Хоча у кінцевому варіанті така поправка була відсутня, фактично воно почало діяти лише у 1782 р., коли було видано спеціальний акт про уведення його в Україні [1, с.169]. На підставі «УУГ» та з метою удосконалення процесу виконання судових рішень був прийнятий сенатський указ від 07.06.1782 р. «О небытии в Малороссии положенным по тамошним правам чиновникам, именуемым возными и подвойскими, поскольку должность их по Учреждению о Губерниях возложена на Земские Суды, земских исправников и городничих») [2, с.645], який був направлений саме на заміну органів, які поряд з іншими функціями виконували і судові рішення. Це обґрунтовувалося тим, що возні і подвойські займали свої посади тільки на основі існуючих звичаїв, тоді як нові посади виконавчих органів чітко закріплювалися в «УУГ».

Стаття 224 «УУГ» містить положення про те, що на нижчий земський суд покладено обов'язок у повіті приводити в дію повеління губернського правління, виконання судових рішень палат та верхніх повітових судів.

Земський справник, який за ст.235 «УУГ» вважався першим засідателем нижчого земського суду та городничий (ст.254 «УУГ») були безпосередніми виконавцями судових рішень. Для допомоги у виконавчому процесі їм підпорядковувалися штатні бригади (ст.257 «УУГ»).

Земський справник обирався дворянством на три роки з обов'язковим затвердженням губернатора (ст.66 «УУГ»), городничий призначався на посаду сенатом з подання намісницького правління (ст.71 «УУГ»).

М.П. Єрошкін розвиває думку про те, що місцеве дворянство, впливаючи на вибори

майже усіх посадових осіб у повіті, закріплювало тим самим самодержавство, а обираючи земського справника або городничого, захищало за допомогою цих посадових осіб лише свої інтереси [3, с. 24]. Це інколи зумовлювало і принизливе становище земського справника і городничого, а інколи і порушення ними закону, так як вони були зобов'язані дворянству за обрання на посаду.

В короткий проміжок часу від видання «УУГ» до опублікування 08.04.1782 року «Устава благочиния или Полицейского» (далі – «Устав...») простежувалося багато недоліків у діяльності поліцейських органів, у тому числі й у виконанні судових рішень. Причинами, які тягнули за собою неналежне виконання рішень суду, були застарілі укази, якими керувалися у своїй діяльності поліцейські посадові особи і які містили у собі елементи тяганини, безглуздої переписки судових місць з поліцейськими органами. Необхідно зазначити, що тривалість процедури доставлення рішення суду до конкретного виконавця було закладено в Указі від 31.06.1766 р.: «окончательные решения суда 2 степени препровождаются в виде указа к исполнению в суд 1 степени, куда через посредства суда 2 степени обращаются также окончательные решения и Правительствующего Сената. Сверх сего, смотря по обстоятельствам дела, делаются от Сената надлежащие предписания и Губернскому Правлению для надзора за скорейшим исполнением решения. По отправлении указов, те же самые судебные места, от куда они посланы, должны наблюдать за скорым их исполнением. Нижнее место чинит исполнение сколь возможно в короткое время и доносит об учиненном исполнении высшему через 2 или, по крайней мере, 3 недели». Указ від 18.12.1773 р. також містив положення, які створювали сприятливі умови для затягування процесу виконання судового рішення. Суд, повідомивши поліцейські органи про необхідність виконання судового рішення, був зобов'язаний і наглядати за вчасним його виконанням. В ході виконавчого процесу нижчестоящі поліцейські органи зобов'язані

були повідомляти про його хід вищим органам через 2–3 тижні. Якщо за цей час, з приєднанням до нього додаткового часу на доставку переписки, не надійде відповіді на виконання, то надсилався підтверджуючий акт про необхідність виконання. Якщо і після цього рішення не було виконано, то надсилався третій акт про необхідність виконання [4, с.32]. Це свідчить про довгострокову процедуру в якій позивачі роками не могли відновити свої порушені права. В.В. Захаров пояснює це недосконалістю публічно-правової моделі, що склалася на той час, і яка не надавала сторонам можливості впливу на процедуру виконавчого провадження [5, с.12]. Розробники ж Судової реформи 1864 р. покращили ситуацію тим, що на основі принципу змагальності надали змогу як боржнику так і кредитору, а також третім особам брати участь у виконанні судових рішень (ст.949 Статуту цивільного судочинства) [6, с.105]. В.В. Захаров вважає, що ці нововведення склалися у змішану модель виконання судових рішень – до існуючої публічно-правової моделі додалися приватно-правові елементи, що істотно змінило стан виконання судових рішень. За статистикою кількість виконаних судових рішень піднялася до 70 %, а строки виконання не перебільшували двох років [5, с.12].

Також, недоліки полягали і у відсутності єдиного законодавчого акту, який регулював би організацію і діяльність поліцейських органів. Ця обставина не пройшла повз увагу уряду та у 1782 р. було прийнято «Устав благочиния или Полицейский» який згрупував в єдине ціле нормативний матеріал та визначив сферу прав, обов'язків та організації діяльності поліцейських органів, у тому числі і у виконанні судових рішень. Як відомо, «УУГ» була лише намічена переорганізація загальної поліції у містах. Тільки у периферійних містах для поліцейського управління призначають городничого, на якого покладалися і функції по виконанню судових рішень (ст.254 «УУГ»). Положення щодо реорганізації поліції у містах були зафіксовані в «Уставе благочиния или Полицейском» 1782 р. (далі –

Устав...). Поряд з функціями по охороні суспільного порядку та безпеки на поліцію були покладені загальноадміністративні функції, а також і виконання судових рішень. На цьому етапі відбулося остаточне відділення стадії виконання судових рішень від судочинства.

За ст.1 «Устава...» у кожному місті «благочиние» було доручено управі благочинства або поліцейській, у якій засідали городничий, пристав кримінальних справ, пристав цивільних справ і два ратмани. Ст.11 «Устава...» закріплювала адміністративний поділ міста на квартали і передбачала впровадження квартальних наглядачів. Також ст.23 «Устава...» вказує на те, що пристави кримінальних і цивільних справ призначаються губернським правлінням, яким лише керувало виконанням судових рішень, а реальними виконавцями були нижчі чини поліції – квартальні наглядачі, станові пристави та їх помічники. Нагляд за дійсним виконанням судових рішень було покладено на повітових стряпчих (ст.13 «Уставу...»).

В «Уставі...» визначалася структура поліцейських органів у містах, а також приблизний штат міської поліції (ч.2), де головою колегіальної присутності управи визначався за загальним правилом городничий. Два пристава (кримінальних і цивільних справ) також були чиновниками, фактично і юридично вони підкорялися городничому (ст.2 «Устава...»). Не випадково приставів називали помічниками городничого у справах по виконанню судових рішень.

Необхідно зазначити, що в Києві управа благочинства була впроваджена у 1785 р. Місто було розбито на шість частин, кожна поділялася на 5 кварталів, очолював управу городничий [1, с.392], якому належали і функції виконання судових рішень. Посада городничого була дуже важливою і авторитетною. На це вказує те, що з 1816 р., за найвищим повелінням царя, городничі, які призначалися на посаду, повинні бути переважно з офіцерів, які стояли під заступництвом Комітету про поранених. Ця міра мала спочатку лише тимчасовий характер, але проіснувала аж до 1861 р. [7, с.185].

Необхідно зазначити, що протягом тривалого часу, аж до наділення виконавчими функціями судових приставів у 1864 р. вживалися заходи з метою поліпшення як загального стану поліції взагалі, так і виконання нею судових рішень.

Проблеми виконання судових рішень постійно простежувалися з моменту передачі цих функцій поліцейським органам, не дивлячись на отримані широкі повноваження та захист їх державою. Підтвердження цьому міститься і в указі від 31.06.1766 р.: «отряжаемые для исполнительных действий чиновники и служители» визнавалися особами, які підлягали особистому заступництву Його Імператорської Величності, а будь-який супротив або образа скоєна відносно них визнавалася злочином [4, с.32]. Але, як вказують джерела, в силу різних причин окремі поліцейські органи не мали достатньої незалежності, авторитету для своєчасного і точного виконання судових рішень. Наприклад, В.Я. Фукс, висвітлюючи питання недоліків функціонування поліції, зазначав: «Со своей стороны, исправники, обязаны выбором уездному дворянству, хотя и зависели от губернатора, но не могли быть самостоятельными перед своими избирателями и все чаще были их покорными слугами; вследствие этого всю власть исправников и становых приставов испытывало только подающее, безмолвное перед ними население, хотя и имевшие по закону право жалобы на полицию, но никогда не умевшее им пользоваться. Городничие и полицмейстеры в уездных и губернских городах имели тоже не более веса перед местными чиновными городскими обитателями, сохраняя свой авторитет лишь в делах с простонародьем» [7, с.188].

На незадовільний стан виконання судових рішень поліцейськими органами зверталася увага як урядових кіл та дворянських зібрань, так і рядового населення. М.П. Єрошкін, констатує негативні наслідки суворого воєнно-поліцейського режиму наприкінці XVIII ст., зазначав, що за Павла I були призначені сенаторські ревізії всієї Російської Імперії. Поряд з різноманітними проявами чиновни-

цького свавілля в ході ревізій було виявлено і велику кількість невиконаних судових рішень [3, с.130, 132].

Слід зауважити, що незадовільний стан виконання судових рішень, а іноді і зовсім їх невиконання зумовлювався тим, що реформування органів місцевого управління було направлено на посилення їх централізації з метою закріплення абсолютизму. Тож функції виконання судових рішень поліцейськими органами не були для них пріоритетними. І хоча незадовільне виконання судових рішень міськими та земськими органами, а також відсутність виконання оскаржувалося у чотирьохтижневий строк, що підтверджується указами від 08.04.1782 р., 03.01.1806 р., 25.06.1811 р. та ін. [4, с.33], але притягти їх до відповідальності було проблематично. Вони не підпорядковувались суду. А якщо і накладалися покарання, то дуже рідко і не значні.

Варто погодитися з В.В. Захаровим, який поділяє причини неналежного виконання судових рішень поліцією на дві групи. Перша – це об'єктивні фактори, до яких він відносить ієрархічну організацію структуру поліції, яка породжувала складний порядок передачі справ до виконання: від суду до квартального наглядача або станового пристава рішення проходило декілька інстанцій. Це надавало можливість боржнику або приховати майно або, взагалі, змінити місце мешкання. Поліцейською реформою 1852 р. було спрощено передачу виконавчих рішень із суду до поліції, але надмірна функціональна завантаженість у поліцейському відомстві не надавала пріоритету виконанню судових рішень, яких було до 50 % усіх справ поліції. До суб'єктивних причин неналежного виконання судових рішень поліцією В.В. Захаров відносить також повальну некомпетентність нижчих поліцейських чинів, відсутність зацікавленості у результаті своїх дій, надмірну функціональну завантаженість, несумлінність у виконанні судових рішень [5, с.23]. Варто зауважити, що щорічні витрати на поліцію, які були призначені із державного казначейства: для Києва – 11,860 р., обер-поліцмейстеру передбачалось

1,875 р., поліцмейстеру 1,200 р., городничому 300 р., приватному приставу від 200 до 375 р., квартальному наглядачу від 150 до 300 р. і т. д. були недостатніми. Книга штатів, таблиця 1 до №№ 15390, 15430, 16274 [8, с.97].

Наголосимо, що спроби вдосконалення органів виконання судових рішень мали місце і на початку XIX ст. Доволі цінними можна назвати дослідження офіційних матеріалів діяльності Секретного комітету, утвореного 06.12.1826 р. для перегляду питань державного устрою, управління, в тому числі і питань, щодо недосконалого виконання судових рішень поліцією, які містились у Збірнику Імператорського російського історичного товариства [9, с.11]. У 1827 р. М.А. Балудянський подав до названого комітету проект «Рассуждения об учреждении губерний», у якому, як зазначає І.В. Гессен, на підставі 2-х керівних принципів – самостійності суду й незалежності судді – запропонував нову організацію судових установ, яка відповідатиме новим вимогам [10, с.43]. У вказаному проекті значна увага приділялася питанням виконання судових рішень. Його автором було запропоновано модель виконання рішень суду, відповідно до якої передбачалося створення особливих органів судової поліції, до яких включалися пристави цивільних справ і чиновники по судовій поліції. Відповідно до § 21 даного проекту «исполнение судебных приговоров в делах тяжбных поручается приставам». До обов'язків пристава цивільних справ входило: а) викликати до суду сторін у спорі; б) наглядати за порядком у суді; в) виконувати вироки та ін. (§ 22) [11, с.13]. На приставів покладалося виконання рішень палат (відповідно до § 41 проекту воно мало провадитися по указу палати під наглядом обер-прокурора, в цивільних справах – приставами, у кримінальних – поліцією). Вироки повітового суду як у цивільних, так і в кримінальних справах виконувалися за указом суду приставами й чиновниками судової поліції (за належністю). За § 65 «Рассуждения...» рішення магістрату під наглядом прокурора приводяться до виконання приставами або міською поліцією (за належністю).

Запропонований М.А. Балуг'янським проєкт нової організації судової системи й моделі виконання судових рішень не були затверджені офіційно [9, с.99], але загальні тенденції, що простежувались у цих проєктах, були реалізовані під час Судової реформи 1864 р. [12, с.77].

З 01.01.1836 р. вступив у дію «Звід законів Російської імперії», який містив 15 томів. Правила, які регламентували виконання судових рішень поміщалися в особливій книзі III тому X частини II Зводу законів. Ніяких позитивних змін не відбулося. Як і раніше, виконання рішень суду було покладено на органи поліції, а нагляд за цим виконанням і прийняття заходів із забезпечення виконання було покладено на судові місця, які і на той час не мали безпосередньої влади над поліцією [13, с.120].

А у 1837 р. було введено в дію Положення про земську поліцію. Як і раніше, управління було ввірено земському суду, головував у ньому земський справник, обраний дворянством. Також Положенням було впроваджено посади станових приставів, яких призначав уряд. Як вважав професор Імператорського Новоросійського університету О.Є. Назимов, це призначення давало їм підстави не підкорятися справнику, а він не мав над ними влади. Це позначалося як на загальному стані поліції, так і на виконанні судових рішень. Стан поліцейських органів, які безпосередньо були і виконавцями судових рішень точно відображено у записці Міністерства внутрішніх справ: «права исправника и отношения его к становым приставам не определены, и обязанности становых приставов неисполнимы, так что порядочные из них поставлены в невозможность удовлетворительно исполнять свои обязанности, а дурным даны все средства к произволу и злоупотреблением» [14, с.34–35].

В.Я. Фукс у своїй монографії надає відомості про подальші спроби Міністерства внутрішніх прав підняти діяльність поліції на якісно новий рівень. У 1840 р. начальникам губерній було запропоновано надати відомості про стан роботи поліції на основі місцевих

спостережень. У 1844 р. було утворено Комітет, завданням якого був розгляд справ щодо реформування земської поліції. На основі цього було складено проєкт для обговорення, який розіслали у 1845 р. по губерніям. Його доля була подібна до проєкту Комітету 1826 р. – відсутність коштів не дала йому подальшого руху. Наступний крок у цьому напрямі, як зазначає В.Я. Фукс, було зроблено Державною Радою, яка прийняла рішення про можливе об'єднання міської та земської поліції в один орган. Це питання було не вирішено, що зумовило у 1855 р. імператора Олександра II накласти резолюцію: «обратить особенное внимание на все сии недостатки и сообразить как сему помочь». Всі спроби поліпшення функціонування поліції виявлялися недієздатними. А 18.02.1858 р. міністрами юстиції, державного майна і внутрішніх справ були складені попередні припущення про новий устрій поліцейської повітової управи. Зазначено, що виконання судових рішень залишаються у компетенції повітового ісправника та інших посадових осіб [7, с.189–196].

Наступний етап удосконалення виконання судових рішень поліцією пов'язаний з графом М.Д. Блудовим, якому у 1848 р. імператор повелів подати свої міркування щодо виправлення недоліків судоустрою шляхом підготовки нового проєкту Статуту цивільного судочинства [15]. Члени Особливого комітету, організованого під керівництвом графа Блудова, обговорюючи спірні питання судоустрою і судочинства також торкалися і незадовільного стану виконання судових рішень поліцією. У 1859 р. при розгляді проєкту Статуту цивільного судочинства члени комітету знову повернулися до питання виконання судових рішень та визначили цілу низку недоліків. Свої погляди та пропозиції вони викладали у спеціальних журналах, які потім склали програму майбутньої судової реформи і втілилися в «Основных положениях преобразования судебной части в России». У підсумку, у проєкт Статуту цивільного судочинства були внесені положення щодо звільнення суду від нагляду за виконавчими органами, та

впровадження особливих посадових осіб – судових приставів, які несли персональну відповідальність за неналежне виконання судових рішень. Органи поліції притягалися до виконання судових рішень у виключних випадках [16, с.445–448].

Варто зауважити, що спроби підвищення ефективності функціонування поліцейських установ та підняття авторитету їх особового складу мали своє продовження. 25.12.1862 р. було видано «Временные правила об устройстве полиции в городах и уездах губерний по общему учреждению управляемых». Ця реформа змінила тільки структуру поліцейських органів на місцях у центральних губерніях Імперії, залишивши стан виконання судових рішень без змін [17, с.85].

Необхідно наголосити, що стан виконання судових рішень поліцією був настільки незадовільним, що перед самим прийняттям Судових статутів 1864 р., а саме 21.08.1864 р., виникла необхідність у Міністерстві внутрішніх справ видати особливий циркуляр «О строжайшем наблюдении за исполнением постановлений по частным взысканиям» (по департаменту виконавчої поліції від 21.08.1864 р. № 2787), у якому зверталася увага на такі недоліки, як от: а) свавілля поліції при стягненнях; б) недотримання нею закону й установленого порядку; в) безглузда переписка з боржником; г) надто повільне складання опису майна та допущення при цьому суттєвих помилок та ін. Цим циркуляром наказувалося посилити нагляд за виконанням судових рішень поліцією [18]. Отже, поєднання в одному органі поліцейських і судово-допоміжних функцій становило собою стільки незручностей, що питання про заміну загальної поліції судово-допоміжним органом (судовими приставами) було поставлено на порядок денний, як тільки розпочалася робота з реформування судоустрою держави [19, с.58].

ЛІТЕРАТУРА

1. Российское законодательство X–XX веков : в 9 т. / под общ. ред. О. И. Чистякова. –

М. : Юрид. лит, 1987– . – Т. 5 : Законодательство периода расцвета абсолютизма. – 1987. – 528 с.

2. Полное собрание законов Российской Империи. – СПб. : Тип. 2 Отд. собств. е. и. в. канцелярии, 1830. – Т. 21 : С 1781 по 1783, от № 15106 до 1591. – 1070 с.

3. Ерошкин Н. П. История государственных учреждений дореволюционной России : учеб. / Н. П. Ерошкин. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : Высш. шк, 1983. – 352 с.

4. Булычев Е. Н. Полиция России и исполнительное производство / Е. Н. Булычев // История государства и права. – 2000. – № 3. – С. 32–33.

5. Захаров В. В. Основные этапы реформирования российского суда и института исполнения судебных решений в сфере частного права в 1832–1917 гг. : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. юрид. наук : 12.00.01 / Захаров Владимир Викторович ; Моск. гос. юрид. акад. – М., 2009. – 46 с.

6. Анненков К. Н. Опыт комментария к Уставу гражданского судопроизводства / К. Анненков. – СПб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1885. – Т. 5 : Исполнение решений. – [4], 715 с.

7. Фукс В. Я. Суд и полиция : в 2 ч. / В. Я. Фукс. – М. : Унив. тип., 1889. – 522 с.

8. Андреевский И. Е. Полицейское право / И. Е. Андреевский. – Изд. второе, испр. и доп. – СПб. : Тип. В. В. Прагц, 1874. – Т. 1 : Введение и Ч. 1. Полиция безопасности. – 666 с.

9. Сборник Императорского русского исторического общества. – СПб., 1891. – Т. 74 : Журналы [Особого секретного] комитета, учрежденного высочайшим рескриптом 6 декабря 1826 года / изд. под ред. А. А. Половцова. – XX, 502, IV с.

10. Гессен И. В. Судебная реформа / И. В. Гессен. – СПб. : Типо-литогр. Ф. Вайсберга и П. Гершунина, 1905. – [4], 267 с. – (Великие реформы 60-х годов в их прошлом и настоящем / под ред.: И. В. Гессен, А. И. Каминка).

11. Сборник Императорского Русского исторического общества. – СПб., 1894. – Т. 90 :

Бумаги [Особого секретного] комитета, учрежденного высочайшим рескриптом 6 декабря 1826 года / изд. под наблюдением А. А. Половцова. – [4], X, 621 с.

12. Слободянюк И. П. Судебная политика и судоустройство России в первой четверти XIX в. / И. П. Слободянюк // Российская юстиция. – 2005. – № 4. – С. 75–77

13. Бессарабов В. Г. Основы развития института судебных приставов и исполнительного производства в России / В. Г. Бессарабов, П. С. Тройно // Право и политика. – 2004. – № 10. – С. 116–124.

14. Назимов А. Е. Лекции по полицейскому праву, читанные в Императорском Новороссийском университете / А. Е. Назимов ; под ред. Б. Ф. Лемеша-Лемешинского. – Одесса : Тип. и Хромо-Литогр. А. Ф. Соколовского, 1903. – 211 с.

15. Обзор работ по преобразованию судебной части в России // Журнал Министерства юстиции. – 1862. – № 12. – С. 655–674.

16. Судебные уставы 20 ноября 1864 года, с изложением рассуждений, на коих они основаны / изд. Гос. канцелярией. – 2-е изд., доп. – СПб. : Тип. 2 Отд. собств. е. и. в. канцелярии, 1867. – Ч. 1 : Устав Гражданского судопроизводства, дополненный законоположением 1866 года Об охранительном судопроизводстве. – 757 с.

17. Полное собрание законов Российской Империи. – Собр. второе. – СПб. : Тип. 2 Отд. собств. е. и. в. канцелярии, 1865. – Т. 37, отд. 2 : 1862, от № 38622–39116. – 837 с.

18. Циркуляр Министерства внутренних дел «О строжайшем наблюдении за исполнением постановлений по частным взысканиям» : от 21.08.1864 г., № 2787 // Полтавские губернские ведомости. – 1864. – 3 окт. (№ 40). – С. 2–3.

19. Энциклопедический словарь / изд.: Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : Типо-литогр. И. А. Ефрона, 1894. – Т. 12. – 473 с.

Стеценко Н. С. Органи виконання судових рішень у кінці XVIII ст. – 60-х роках XIX ст. в українських губерніях / Н. С. Стеценко // Форум права. – 2014. – № 3. – С. 362–368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_61.pdf

Досліджено інституціональну і соціально-економічну результативність моделі виконання судових рішень поліцією у кінці XVIII ст. – 60-х роках XIX ст. в українських губерніях. Проаналізовано проблеми неефективності виконання судових рішень поліцейськими органами, які обумовили впровадження інституту судових приставів у 1864 р.

***

Стеценко Н.С. Органы исполнения судебных решений в конце XVIII ст. – 60-х годах XIX ст. в украинских губерниях

Исследовано інституціональну і соціально-економічну результативність моделі виконання судових рішень поліцією в кінці XVIII ст. – 60-х роках XIX ст. в українських губерніях. Проаналізовані проблеми неефективності виконання судових рішень поліцейськими органами, які обумовили впровадження інституту судових приставів у 1864 г.

***

Stetsenko N.S. Bodies of Execution of Judgments at the End of the XVIII Century – 60-s of the XIX Century in the Ukrainian Provinces

The article examines institutional and socio-economic impact of the model of execution of judicial decisions by the police at the end of the XVIII century – 60-s of the XIX century in the Ukrainian provinces. The author made an analysis of problems of inefficiency for the execution of judicial decisions by police authorities, who have caused the introduction of Institute of bailiffs in 1864.